

TEKSTID

Nimi:

TEKST 1

kreet

Nagu karbas su kõrval

Poogen, 02.07.2006

*Ära unusta lugedes parandada 1
näpuviga ja märgi paranduskoht
linnukesega paremäärele*

Hääletu lennu ja musta sulestikuga linnuga on lihtne. Maailm jaotub kaheks – need, kes ütlevad JAA, ja need, kes ütlevad EI. Tegelikult on kolmandad veel. Need, kes alati laveerivad ega midagi ei ütle. Elutarkusest, rumalusest või libedast meelest.

Palju oleneb muidugi sellest, kuidas sa temaga kohtud. Vahel elus juhtub, et sa vaatad nagu üle öla ega arvagi end midagi sellist märkama.

Sa pöörad kogemata pead. Ja jahmatad siis. Ta kaunidusest. Sellega polnud sa arvestanud. Nii on see esimesel korral. Hiljem tuleb välja, et ka igal järgneval. Ta silmad viivad hetkega su unerahu ning peenemustrilise, enamasti ühevärvilise kostüümi detailid ei lase pilgul puhata. Üritad meelde jätta nii mustrit kui värvi, eriti päikese sädelust sellel. Ja hoiad hinge kinni. Ei, mitte selle väljakannatamatu haisu pärast, mis on tema kodupaigale iseloomulik, vaid ühe teise asja tõttu. Sa oled võlutud.

Ja siis tuleb järsku meelde, et tegelikult sa peaksid olema oma liigikaaslastega solidaarne ja teda põlgama. Nende “hõbepajude” ja lagastatud laidude pärast. Ja sellepärast, et ta õgib. Et ta on konkurent. Et ta on tagasi. Ja elus.

Ühtäkki meenub sulle su esimene lõrriläinud armastus. Ja teine. Ja kolmas... Ja see viimane. Meenuvad luhtunud unistused, lüüasaamised, kaotusekibedus ja kõik valesti mängitud noodid. Su hoolikalt peidetud saladused pudisevad elevantiluust torni ülemiselt riiulilt. Sealt, kus peaks hoiul olema parim.

Sa mäletad korraks jälle, mis tähendab olla põlatud. Või mittevajalik. Või naeruväärne. Või lihtsalt jalus.

Siis komberdadki selle koorma all nagu karbas su kõrval, kes 20 miljoni aastaga pole korralikult käima õppinud. Ega ta peagi.

Su jala ette jääb vaid väljaoksendatud emakala jäänuseid, mitte teisi, murud puuoksi ja tolmpreeneks kuivanud linnusõnnikut. Lõhnaga oled harjunud juba ammugi.

Sinu jaoks pole valikut kõnelda oma liigikaaslastega ja öelda tema munade õlitamisele jaa või ei. Aga sul on võimalus uurida linnuteadlaste ja ökoloogide tarkust ning valida poolt eneses.

Või kas ikka on? Sa oled ju temaga nii ühtemoodi.
Ja võlutud pealegi.

TEKST 2

Seda teksti ei pea parandama

Miks me me oleme kõige head oma tegevuses?

Meil te võite valida selle toode mida te tahate sest meil on väga suur asortimend, ja me valmistame selle teie soovi korral meie vabrikutetest Saksamaal. Te vote tellida nii palju kui tahate ja valida materjal. Teid teenindavad spetsialistid. Sest me ise teeme ja valmistame, ja me ise võime vastata teie kõsimustele. Me võtame meile peale hoolsus ja kaitsmine. me toome toodeid üle maa keera kõikidele. Me võime valmistada ühed tooded välismaal selle pärast et seal me maksame vähem kui siin. Ja need vabrikud loomulikud töötavad meie vaatamisel. Ja me garamteerimine teile et te alati saate meile käest heaid toodeid normaalse hinnaga.

TEKST 3

MAREK STRANDBERG

Tuulealune maa

EPL, 09. jaanuar 2009

*Ära unusta lugedes parandada 2 kirja- või näpuviga ja märgi paranduskohad linnukesega paremäärele***Hiidlased koguvad allkirju tuuleparkide vastu. On see tõesti võimalik saarel, kus kõige tuntavam energiaallikas ongi tuul, mida suisa tuleks kasutusse võtta?**

Taastuvenergeetika aeg on käes. Lääne-Eesti tuuline saarestikuala on selleks hea koht. Kehvad lood on aga konkreetsete vundamendikohtadega, sest Eestis puudub taastuvenergeetika teemaplaneering. Kui ühiskond pole kokku leppinud, mis aladelt korjatakse taastuv-energiat, tuleb tüli majja.

Ei saa õigeks pidada, et suuremahuliste energiaprojektide planeeringuid algatatakse vaid siis, kui mõni ettevõtja huvi tunneb. Kui valitsus näitab üles leigust, saaksid planeeringu korraldada omavalitsused ise. Näiteks Saaremaa ja Hiiumaa ühiselt. See oleks signaal ka ettevõtjaile-investeerijaile.

Ka hiidlastel endil on võimalik investeerida tuuleenergiasse. Kas äriettevõttena või näiteks energiaühistuna, mille esmane eesmärk võikski olla oma tarbeks kohaliku ja kütusehindadest sõltumatu elektrienergia saamine.

Tuuma- või tuule-Eesti?

Taastuvenergeetika vältimine viib meid aga tuumaenergia suunas. Kui lähema viie kuni kaheksa aasta jooksul luua olukord, kus taastuvenergeetika oleks valdav ning Eesti energia-süsteem oleks valmis kaabliühenduste kaudu kauplema Rootsi ja Soomega, kaoks vajadus tuumajaama järele. Seda teatakse ning paljusid tegematajätmissi taastuvenergeetika vallas saab põhjendada just selle motiiviga.

Kuna seni pole koostatud ei avamerealadele tuuleparkide ehitamist reguleerivat seadust (ehkki majandusminister lubas seda 2008. aasta lõpuks) ega üleriigilist taastuvenergeetika teemaplaneeringut, hoitakse Eestist eemal kümneid miljardeid kroone energiainvesteeringuid. Ka selline tegematajätmine on poliitiline otsus, mis loob eeliseid just tuumaenergeetikale. Võimuliit on viimase aasta jooksul vastu võtnud palju rohkem tuuma-energiat ja -jätmeid puudutavaid regulatsioone kui taastuvenergeetika osas.

TEKST 4

Ära unusta lugedes parandada rohkeid kirja- või näpuvigu (peam. kirjavahemärkide puudumine) ja märgi paranduskohad linnukesega paremäärele. Iga viimast kui viga ei pea tähele panema, sisu on tähtsam.

LEHO KIKAS**Tuulepargid Hiiumaale - kas pärlid sigadele või klaashelmed indiaanlastele?**

EPL, 13. jaanuar 2009 (lühendatud)

Autor: Leho Kikas, Emmastest pärit mandrihiidlane ja bioloogi haridusega IT spetsialist

Mida selle pealkirjaga mõtlesin? Indiaanlastelt osteti Manhattan ära 350 aastat tagasi ära klaashelmeste eest. Kas hiidlased on tänapäeva aborigeenid, keda saab värviliste riideribade ja klaashelmestega meelitades ninapidi vedada kes vaatavadki käed rüpes pealt kuidas nende põline kodukoht JOKK meetoditega omavalitsusi survestades põlisrahvalt ära võetakse?

Kas järjekordne „hääletu alistumine“? Või peaks tõesti tegu olema hoopis pärlitega hiidlaste ees nagu väidab Pärnits koos oma Putini semudest sõpradega? Mis siis on valesti ja kust poolt tuul haisu toob?

1) Hävitatakse Hiiumaa suurim vara - looduslik keskkond

Puhke- ja turismipiirkond tahetakse muuta tööstuspiirkonnaks. Kas selleks tuleb turist Hiiumaale, et vaadelda ahistavaid hiigelventilaatoreid ja taluda nendest lähtuvat visuaalset- ja mürareostust – turritavaid tuulikuid, kõrgepingeposte ja liine? Ei usu. .. Ilmselt tullakse täna Hiiumaale siiski puhast ja puutumatu loodust nautima. Väita, et müra ja visuaalne reostus ulatub vaid sadade meetrite kaugusele turbiinidest on valetamine (vt järgmine punkt). Hiiumaa omavalitsuste arengukavades on sees looduse ja pärandmaastike vaadete säilitamine – hiiglaslike tuuleparkide ja kaasnevate tehnorajatiste ehitamine ei ole sellega kooskõlas.

2) Kohalike inimeste elukvaliteet ja tervis kaubaks mittemillegi eest

Tuuletöösturid kasutavad ära tuuleparkide müra reguleeriva seadusandluse puudulikkust.

Nad suruvad läbi oma tahtmist, ähvardades omavalitsusi kohtuga, meelitavad otsustajaid ja eksitavad üldsust. Müranormid ja mõõtmise metoodika mida pakuvad välja tuulikutootjad ja tuuleparkide arendajad on ebakohased ning ei vasta WHO (World Health Organisation) soovitudele.

Sisuliselt peidetakse mittekohase metoodika abil tegelikud faktid. Internet on täis ahastavate inimeste lugusid, kes ei leia abi ja kes on kaotanud une, tervise ja rahulolutunde, neelavad meeleehteis antidepressante või on rentinud teise maja – kus magamas käia või .. kuhu ära kolida. Tuuleenergia promojad ei räägi teile, et ISO standard soovib 25 dB(A) maksimumi maapiirkondades öisel ajal.

Eriti tundlikud on müra suhtes lapsed (10-15 dB tundlikumad täiskasvanutest), kõige nõrgemad meie seast, kes ilmselt ei oska isegi kirjeldada infrahelist tulenevat stressi ja selle allikat. Ka täiskasvanute puhul näitavad uuringud, et tervisehäireid võib tekitada öine müra üle 32dB(A).

Mida müra halba teeb?

On leitud, et tuuleturbiinide tekitatud liigne müra tekitab unehäireid, peavalu, pearinglust, kuminat ja kohinat kõrvades, uimasust, väsimust, ärrituvust, mäluprobleeme, kontsentratsioonihäireid, ärevust ... ilmselt piisab? Mis meetoditega inimesi ja omavalitsusi eksitatakse?

Ei võeta arvesse madalsagedusheli (infraheli) suurt osakaalu tuulikute lähtuvas müras. Sellest tingituna ei anna dB(A) mõõtühiku kasutamine tegelikust mürast õiget pilti kuna on madalama sagedusega helispektri osas vähetundlik (filtreerib madalat sagedust), õige oleks kasutada mõõtühikut dB(C) mis ei filtreeri sagedusi.

Näiteks kaasaegne puitsõrestikmaja summutab infraheli väga vähe. Näiteks võib tuulegeneraatori müra levides läbi seina sumbuda 45 dB(A) tasemelt alla 30 dB(A) tasemele, kuid dB(C) ühikutes langedes samas kõigest 6-7 dB(C) võrra, jäädes seega 40 dB(C) lähedale. Väga madala sagedusega heli ei olegi kõrvaga kuuldav vaid inimene tunnetab seda häiriva vibratsioonina. Meenutage mõne mööduva auto basskõlari tükakat mida kuulete kaugelt enne kui auto mootori häält.

Eksperdid soovivad, et kui on tegu vaikse piirkonnaga, peaks arvestama hoopis rangemate normidega ja atmosfääris müra levimise iseärasustega. Näiteks 20dB fooni juures oleks õigustatud norm 23 dB öösel ja 25 dB päeval. Vaiksetel öödel on tihti maapinnal väga väike tuulekiirus, samas 100 m kõrgusel võib see olla kordi suurem ja sel juhul on tuulikumüra tänu vaikselle maapealsele foonile kosta tunduvalt kaugemale, tugevamalt ja häirivamalt kui arvestatakse.

Ei arvestata mitme tuuliku müra liitumist ja koosmõju. Müra võimendub tuulikurühmas, kui labad satuvad sünkrooni tekib veelgi müra võimendav resonants. Tarkvara ja mudelid, mida arendajate palgatud "eksperdid" kasutavad ei arvesta kõiki neid nüansse ja lisaks lubatud veatolerantsiga koosmõjus annavad arendajaile sobivad tulemused.

Tuulikumüra on häirivam kui olmemüra. Uuringud on tõestanud, et tuulikumüra on tema iseäraliku sagedusliku koostise ja rütmilise iseloomu tõttu häirivam kui muud sama tugevusega n.n. olmemürad ja seetõttu peaks tuulikumüra lubatud piirlimiitid olema veelgi madalamad kui „tavamüra“.

Prantsuse Meditsiiniakadeemia soovitusel on (kuni 2.5 MW) tuulikute minimaalne distants eluasemeteni u. 1,5–2 km . Need hinnangud ei baseeru spekulatsioonidel. Keda huvitab tõestus uurige teadlaste poolt välja töötatud juhendit tuuleparkide paigutamiseks lähtuvalt müra mõju mõjust inimestele.

3) Kinnistuomanike huvide kahjustamine

Lisaks hinnalangusele tuulikute mõjualasse jäävatel kinnistutel kaob kõrvalkruntide omanikel võimalus muuta oma maa sihtotstarvet, kuna elamumaa müranorme ei täideta. Seega haihtub ka võimalus algtada tulevikus ehitustegevust.

4) Eluslooduse kahjustamine

On tõestatud paljude näidete varal, et tuulegeneraatorid tapavad linde ja nahkhiiri. Tundub naeruväärne selle õhina taustal, mis meil siiani looduse kaitsmisel toimub, hakata linde tuulikutega giljotineerima. Kuigi rootor ei tee palju pöördeid minutis, on tiivaotsa kiirus meeletu (mitusada km/h) ja linnud pole harjunud arvestama ülevalt alla liikuva takistusega.

Norras tapsid tuulikud 10 kuuga 9 kotkast. Kas meie vähesed kotkad, kes planeeritavate alade lähedal Tihu kandis elutsevad peaksid söödutama vene ärimeeste huvide ette?

Hiiumaa on väga oluline veelindude rändetee ja rändeperioodil läbib meie õhuruumi sadu tuhandeid linde. Ilmselt kogeivad ka metsloomad sarnast ja suurematki stressi müra kui inimesed ning neile sobivate elupaikade pindala väheneb seega tunduvalt. Samuti hakitakse metsloomade elupaigaks olevad metsmassiivid tuuliku ehituseks tekkivate lagedate tsoonidega ja teedega.

5) Majanduslik efekt

Mis on siis need klaashelmed, millega meid meelitatakse ehk mida saab hiidlane kogu selle ulatusliku negatiivse mõju eest? Pärnits ütleb, et töökohti – rahvas küsib, milliseid töökohti? Ei tule siia töökohti! Seda olla Pärnits ka ise eravestluses tunnistanud. Hooldusvajadus on tuulikutel ca ühe inimese tööpäev aastas ühe tuuliku kohta. See oleks siis vähem kui üks töökoht kogu saare kohta. Aga kes loeb kokku töökohad, mis vähenevad tänu rikutud keskkonnale ja turistide huvi vähenemisele?

Turismi kokkukuivamine piirkonnas peale tuulepargi loomist on mujal maailmas tõestust leidnud. Kas tuleb saarele siis raha? Ei – kasum rändaks Venemaale ja odav energia Rootsi. Hiiumaa ei võidaks mitte midagi positiivset. Ainult eeltoodud probleemid ja riskid mida me täna ei oska ette näha.

Kokkuvõtteks

Sageli maapiirkondades inimesed ei ole organiseerunud ja ei oska ega suuda oma õiguste eest seista. Liiatigi kui neid ei toeta maha jäänud seadusandlus, riigi ning kohalik võim. Samuti puudub veel reaalse elu kogemusi tuuleparkide läheduses elamisest ja ei osata paljutki karta. Seetõttu tuleb õppida teiste kogemustest ja seista koos ühiste huvide eest.

Kallid inimesed ja omavalitsused – ärge minge lubaduste ja meelituste õnge!

Omavalitsustel on nii seaduslik kui moraalne õigus ja kohustus oma elanike tervise ning heaolu eest seista. Hiiumaal planeeritav 500 m mürakaitse tsoon on ilmselgelt ebapiisav.

Kutsun üles kohalikke omavalitsusi, kas planeeringust keelduma või kehtestama lähtetingimuseks nõude arvestada minimaalselt 2 km elamute turvatsooniga. Sama võiks kehtida matkaradadele, telkimiskohtadele, looduskaitsealadele, randadele ja muudele võimalikele avalikele puhkekohtadele. See vähendaks võimalikku kavandatud mahtu tunduvalt ja leevendaks ka muid probleeme, mida liigne mastaapsus kaasa tooks.

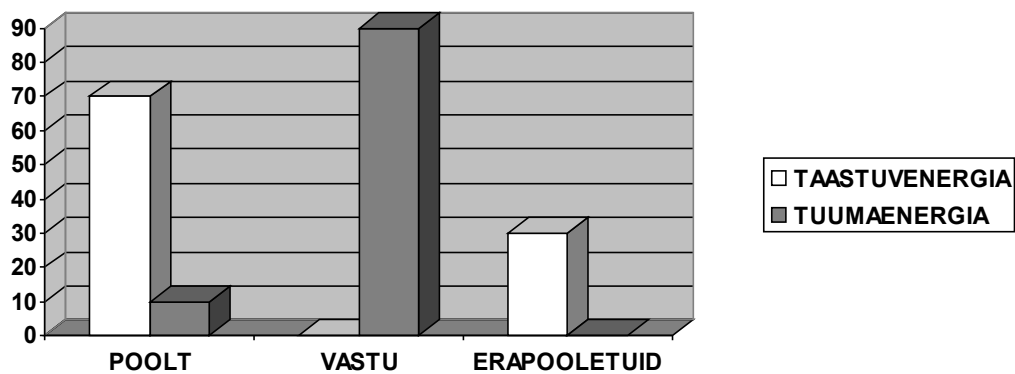
Parem oleks kui maismaale neid ei tuleks ja tuulepargid loodaks avamerele, kus nende negatiivne mõju on väiksem. Hea inimene, kes sa mõtled peaga ja tunned südamega, anna oma toetus üleskutsele Hiiumaale hiigeltuuleparke mitte rajada.

TEKST 5

Tabel 1. Tuulekiirused Eesti tuuleenergiakasutuseks sobilikes paigus eri kõrgustel
(Janar Õunapuu bakalaureusetöö järgi, TLÜ 2006)

Ilmajaama asukoht	Mõõtmistulemus		Arvutuslik tulemus
	Mõõtekõrgus (m)	Tuule keskmine kiirus (m/s)	Tuule keskmine kiirus 30 m kõrgusel
Raugi (Muhu)	13	5,3	6,1
Pakri	13	5,6	6,4
Vormsi	11	5,6	6,6
Naissaar	13	5,8	6,6
Ruhnu	12	5,8	6,7
Kuressaare (Saaremaa)	13	5,9	6,7
Kihnu	13	6,2	7,1
Sõrve sääär (Saaremaa)	12	6,2	7,2
Tahkuna (Hiiumaa)	13	6,4	7,3
Vilsandi	13	6,5	7,4
Osmussaar	13	6,8	7,8

TEKST 6

Joonis 1. Taastuv- ja tuumaenergia pooldamine Eesti elanikkonnas (Janar Õunapuu bakalaureusetöö andmetel, TLÜ 2006)

TEKST 7

Tabel 2. Tervisemuutused (naine, 57) tuulikumüra mõjul. Allikas: Nina Pierpont (MD, PhD), *Wind Turbine Syndrome: A Report on a Natural Experiment*; lk 118-119. <http://www.windturbinesyndrome.com/wp-content/uploads/2008/10/tables-extracts.pdf> (18.01.09)

	Müra eel	Müra mõjusfääris*	Mujal/hiljem
Uni	Hea.	Uinumisraskused ja sagenenud ärkamine müra tõttu. kasutab kõrvatroppe.	Ei lase end isegi rongimürast segada töönädala jooksul. Magas hästi mujal** ja magab hästi pärast ärakolimist.
Peavalud	Harv paha peavalu, migreeni pole täheldatud.	Tuuleturbiinide tõttu ärgates ja järgneval hommikul tunneb peavalu.	Peavalud kadunud.
Enesetunne	Hea (kuigi arvuti-programmeerija; tööpäevad pikad ja tihedad).	Tööl tunneb end väsinuna; keskendumisvõime kaob pärastlõunati.	Sama koormused juures endine; väsinud, kuid võimeline keskenduma.
Tuju	Hea.	Tunnetab igasugust välist müra, eriti äratavat müra stressi põhjustajana. Mures perekonna pärast.	Tunneb end palju vabamalt pärast olukorra lahenemist; perekond on rahul.
Tasakaal	Merehaige; ei talu autosõitu. Vertiigo 29-aastaselt mõni nädal.	Hajeviloleku episoodid, nagu „oleks pandud kiiresti ringis pöörlema“; suunakaotus; „väga imelik“ tunne maja kindlates osades, kus tunneb ka värisemist.	Häireid pole kodunt eemal ega siis, kui turbiinid ei tööta; samuti pärast kolimist mujale.
Kõrvad ja kuulmine	Normaalne. Testitud iga aasta.	Muutusteta, kõrvasümptomeid pole.	Muutusteta.
Silmad ja nägemine	Normaalne. Kannab kontaktläätsi.	Muutusteta.	Muutusteta.
Muu närvikava	Normaalne. Häireteta.	Muutusteta.	Muutusteta.
Süda ja veresoonestik	Normaalne, v.a esimese raseduse ajal; toona arütmia (19/06) lahendatud kofeiinipiiranguga.	Püsiv arütmia (hinnatud elektrokardiograafias; parem ventrikulaarne fookus; ei allu kofeiinipiirangutele ega kaht sorti medikamentidele.	Südametegevuse kiirenemine.
Seedimine ja seedeelundid	Krambid ja kõhuvalu enne eksameid jm ärrituse korral.	Kestvad seedehäired kolm kuud enne intervjuerimist, v.a puhkusejärgsel nädalal.	Sümptomid ei muutunud puhkusel troopikas.
Hingamine	Normaalne; pole astmat; pole suitsetanud.	Muutusteta.	Muutusteta.
Muu		– Tunneb värinat jalgade alaosas, kui seisab paigal majas või kuuris; tunnetab, nagu ehitus väriseks, eriti kuuris; – Tundub, nagu tõuseks lähedal iga 3-4 sekundi tagant õhku helikopter.	

*Intervjueritud 9 kuud pärast müra algust ja enne ärakolimist.

** Müra perioodi esimesel kolmel kuul 2 nädalat puhkusel mujal; samuti 10 päeva enne intervjuud.